

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри педагогіки та соціального управління Національного університету “Львівська політехніка” Козловського Юрія Михайловича на дисертацію Масича Віталія Васильовича «Теоретичні і методичні засади формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки», поданої до захисту на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти)

Посилення уваги в Україні до поліпшення якості освіти дало можливість замислитися над тим, які чинники найбільше впливають на результат освітнього процесу. Сьогодні світовою спільнотою визнано, що важливого значення набуває низка компетентностей, формування яких зумовлено запитом і потребами сучасного етапу розвитку інформаційного суспільства та дозволяє людині реалізовуватись у своїй професійній діяльності. І здійснювати це необхідно вже зараз, коли студент – майбутній фахівець готується до реалізації у власній професії, коли у гармонійній єдності знаходяться духовно-моральні, професійні, ділові та творчі якості особистості.

Творчий підхід до будь-якої діяльності стає соціальною потребою суспільства, що є вирішальною умовою його ефективності та прогресу. Особливо готовність до творчості повинна бути притаманна інженерно-педагогічним працівникам, адже саме інженер-педагог має бути готовий до самостійної постановки і розв’язання складних професійних проблем. Тому удосконалення його професійної підготовки в сучасних умовах зміщується в площину його продуктивно-творчої компетентності як чинника успішної самореалізації в професійній діяльності.

У ракурсі зазначеного виконане дослідження є інноваційним, оскільки розкриває питання формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки.

Дисертаційна робота є складовою частиною комплексної програми науково-дослідної роботи кафедри педагогіки, методики і менеджменту освіти Української інженерно-педагогічної академії на тему «Теоретико-методичні засади застосування інноваційних технологій навчання у професійній освіті»

(№ 0118U100002).

Дисертантом чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету й завдання дослідження, обґрунтовано застосування методів пошукової роботи. Досить переконливо розкриваються провідні ідеї концепції дослідження, які базуються на активній взаємодії суб'єктів освітнього процесу, забезпечуючи розкриття творчого потенціалу кожного студента, їхню підготовку до креативної професійної діяльності у реальних виробничих умовах.

Концепція спрямована на переорієнтацію переважно репродуктивного процесу підготовки майбутніх інженерів-педагогів до продуктивної творчої діяльності.

Слід зазначити, що всі компоненти наукового апарату повністю корелюють між собою. На наш погляд, структура дисертації та її результати дозволяють стверджувати, що дисертант реалізував усі окреслені завдання, розкрив тему чітко й послідовно.

Наукові положення, розроблені В. В. Масичем, ґрунтуються як на теоретичних здобутках дисертанта, так і на ретельному аналізі чималої джерельної бази (перелік використаних джерел складає 735 найменувань, серед яких 34 – іноземною мовою), який уможливив здійснення об'єктивного дефінітивного аналізу категоріального базису дослідження, теоретичного аналізу проблеми формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки в дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених, оптимальне використання адекватних наукових методів дослідження.

Робота складається із вступу та чотирьох розділів. У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано її зв'язок з науковими програмами, планами, темами; визначено категоріальний апарат дослідження; викладено наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; відображено апробацію та впровадження результатів роботи, подано відомості про публікації. У першому розділі розкрито особливості професійної підготовки майбутнього інженера-педагога до продуктивно-творчої діяльності в сучасних умовах, визначено проблему і концептуальну ідею дослідження, виокремлено наукові засади формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-

педагогів. У другому розділі розглянуто проблему компетентнісного підходу в контексті інженерно-педагогічної освіти, розкрито основні поняття дослідження, обґрунтовано суть і структуру продуктивно-творчої компетентності майбутнього інженера-педагога, а також концепцію її формування. У третьому розділі теоретично обґрунтовано методичну систему формування продуктивно-творчої компетентності майбутнього інженера-педагога, схарактеризовано її складові, визначено педагогічні умови її реалізації, уточнено критерії, показники та рівні сформованості, розроблено методичне забезпечення системи. У четвертому розділі розкрито хід підготовки й проведення педагогічного експерименту та проаналізовано його результати.

Оцінюючи кваліфікаційну наукову працю за параметрами новизни, відзначаємо, що цілісно здійснено розробку проблеми формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки, вперше розкрито суть поняття «продуктивно-творча компетентність інженера-педагога» як інтегрованої особистісно-професійної характеристики майбутнього інженера-педагога, яка забезпечує його готовність до успішного здійснення професійної діяльності шляхом реалізації творчого потенціалу як власного, так і тих, хто навчається.

Автор теоретично обґрунтував, розробив й експериментально перевірів методичну систему формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів на основі спільної творчої діяльності суб'єктів педагогічного процесу, що інтегрує концептуально-цільовий, змістовий, процесуально-технологічний та діагностико-результативний блоки, а також визначив педагогічні умови формування означеної характеристики у процесі професійної підготовки.

Дослідник правомірно обґрунтовує значущість продуктивно-творчої компетентності, а також визначає її особливості, що зумовлює представлення процесу її формування систематизованого накопичення в її змісті позитивних кількісних і якісних змін, що дозволяють ефективно здійснювати інженерно-педагогічну діяльність.

Досить переконливою є обґрунтована методична система формування продуктивно-творчої компетентності майбутнього інженера-педагога як

специфічна організація процесу професійної підготовки, що спрямована на розвиток їхніх мотивів і професійно-особистісних якостей, набуття ними знань і умінь продуктивної творчої діяльності, що забезпечують творчий саморозвиток особистості.

Автору вдалося розробити методичне забезпечення формування продуктивно-творчої компетентності майбутнього інженера-педагога, яке включає комплекс різнорівневих творчих завдань професійної спрямованості; імітаційний, проектний методи навчання, що забезпечують трансформацію теоретичних знань майбутніх фахівців у власний практичний творчий досвід шляхом моделювання професійних ситуацій.

Проведений педагогічний експеримент включав констатувальний, формувальний і контрольний етапи. Механізм поетапної реалізації запропонованої методичної системи передбачав попередню підготовку викладачів, створення креативно-розвивального освітнього простору за рахунок проектування і конструювання системи різноманітних творчих видів діяльності, створення творчої атмосфери, використання ресурсів і можливостей спеціалізації та вибором студента, використання інформаційних і медіаресурсів.

Формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів забезпечувалося активною взаємодією суб'єктів освітнього процесу і реалізовувалося за наступними напрямками: конструювання, доповнення змісту психолого-педагогічних і фахових дисциплін інформацією про продуктивно-творчу компетентність інженера-педагога; включення студентів в активну продуктивно-творчу діяльність у процесі навчання та проходження педагогічної та виробничої практик; стимулювання майбутніх інженерів-педагогів до творчого саморозвитку; підготовка дидактичного супроводу реалізації розробленої системи; упровадження спеціально розробленого спецкурсу «Формування продуктивно-творчої компетентності майбутнього інженера-педагога» з метою набуття студентами досвіду продуктивно-творчої діяльності.

У дисертації доведено, що в контексті реалій сьогодення саме визначена методична система дозволяє оновити та суттєво розширити знання, ознайомити майбутніх фахівців з новими ефективними педагогічними технологіями, спроможна задовольнити запит суспільства щодо забезпечення умов для

постійного розвитку продуктивно-творчої компетентності майбутніх фахівців професійно-технічної освіти та їхньої готовності до розв'язання складних професійних завдань, зумовлених збільшенням інформації, наукових знань і змінами форм комунікації, а також спонукати їх до оперативного застосування отриманих знань у своїй практичній діяльності.

Заслуговує на схвалення аналіз сучасного стану забезпечення в системі професійно-технічної освіти розвитку продуктивно-творчої компетентності інженерів-педагогів, що дало змогу визначити тенденції розвитку цієї компетентності.

Дисертант зосереджує увагу на теоретичних і методичних засадах формування продуктивно-творчої компетентності у педагогів інженерно-технічної галузі. Вихідні положення дослідження чітко викладені в авторській концепції, побудованій з урахуванням загальнонаукових та конкретно наукових підходів.

Досить ретельно було проаналізовано освітні програми різноманітних навчальних курсів як фундаментальних, так і професійно-орієнтованих дисциплін, та доповнювалися інноваційними ідеями і технологіями, що сприяло продуктивно-творчому саморозвитку студента.

Характерним було збагачення змісту освіти професійно-педагогічними ситуаціями, які містили алгоритм творчого перетворення досвіду поведінки і професійної діяльності майбутнього інженера-педагога. Все це сприяло перегляду студентом власного професійного світогляду і набуттю нового освітнього досвіду, досвіду творчої поведінки, розвитку професійно значущих творчих якостей особистості.

Принципово важливим, на наш погляд, при розробленні освітньої програми було урахування професійно-творчої спрямованості всіх її складників, від нормативно-заданого та індивідуально-вибіркового компонентів навчально-творчої діяльності, а також забезпечення зв'язку програми з педагогічною і виробничою практиками. При цьому варіативність освітньої програми відповідно до індивідуальних нахилів і потенційних можливостей студентів стимулювало створення поліфункціонального середовища, у якому кожен студент мав можливість вибору індивідуально-творчого маршруту освоєння

професії.

Позитивним також вважаємо використання у процесі формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів використання тренінгових форм занять, що сприяли розвитку професійно значущих творчих якостей студентів. Такі заняття стимулювали розвиток творчого мислення студентів, сприяли закріпленню знань, їх переносу в поєднанні з уміннями і навичками у нові ситуації. Це допомагало студентам знаходити вирішення нових завдань, професійних ситуацій, ефективно діяти в нестандартних умовах, що визначають появу низки суперечностей, котрі виступають у якості рушійних сил розвитку особистості майбутнього інженера-педагога, сприяє удосконаленню не лише професійних знань і вмінь, а й зміні внутрішніх установок, підвищенню рівня мотивації.

Про дієвість методичної системи та практичну значущість розроблених В. В. Масичем матеріалів свідчать довідки про впровадження їх в навчальний процес 6 закладів освіти. Представлені навчально-методичні матеріали можуть бути використані викладачами та студентами вишів, викладачами і учнями системи професійно-технічної освіти, зокрема при укладанні освітніх програм курсів підвищення кваліфікації та тематичних спецкурсів, проведенні лекційних і практичних занять, науково-практичних семінарів, тренінгів, майстер-класів, написанні методичних рекомендацій, посібників, підручників, розробці стандартів визначення рівнів продуктивно-творчої компетентності, програмно-цільових проектів та програм дослідно-експериментальної роботи тощо.

Схвальної оцінки заслуговують практичні рекомендації щодо забезпечення ефективності діяльності вишів інженерно-педагогічного спрямування з розвитку продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів, які були сформульовані на підставі результатів проведеного дослідження.

У цілому дисертація складає позитивне враження. Це дослідження може бути кваліфіковане як суттєвий внесок у професійну педагогіку, зокрема розвиток системи професійно-технічної освіти України.

Узагальнюючи вищезазначене, наголошуємо, що вдалий вибір теми дисертації, опрацювання, уточнення й обґрунтування науково-поняттєвого апарату, якісне висвітлення досліджуваної проблеми, спроможність автора до

глибокого аналізу в теоретико-педагогічному та методичну аспектах, особистий досвід викладацької діяльності підтверджують високий професійний рівень В. В. Масича.

Вважаємо, що мета й завдання дослідження, поставлені дисертантом, послідовно реалізовані. Структура дисертації є логічною і чіткою. Загальні висновки переконливо відображають результати здійсненого дослідження. Здобуті під час наукового пошуку освітні результати дисертаційної роботи висвітлено в публікаціях у вітчизняних фахових і міжнародних виданнях. Матеріали дослідження обговорювались на міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях.

Автореферат адекватно відображає зміст дисертації.

Оцінюючи дисертацію В. В. Масича в цілому позитивно, відзначаючи його високий кваліфікаційний рівень, відзначимо низку дискусійних питань, які потребують пояснень і уточнень, зокрема:

1. Дисертантом досить глибоко розкрито питання, що стосуються творчості взагалі і творчості інженера-педагога. Але, вважаємо за доцільне подати обґрунтування, до якої групи компетентностей автор відносить продуктивно-творчу компетентність інженера-педагога.

2. У дисертації дано характеристику принципам творчої активності і самостійності, рефлексивності діяльності, діагностичності, єдності формування і розвитку, професійно-творчої спрямованості освітнього процесу, неперервності і наступності, взаємозумовленості узагальненої освітньої траєкторії та індивідуального освітнього маршруту, формування орієнтовно-пошукової позиції. На наш погляд, не завадило б розкрити, які з попередніх умовиводів сприяли їхньому утворенню, тобто мережу взаємозв'язків в роботі.

3. На с. 280-281 дисертації автор, узагальнив нароби науковців, що лягли в основу когнітивної складової і згрупував знання у такий спосіб: методолого-теоретичні, психолого-педагогічні, методичні, організаційно-технологічні. На жаль в кінцевому результаті когнітивна складова представлена в більш спрощено у вигляді просто знань, аналогічно з уміннями й навичками (с. 286-289).

4. На наш погляд, назви складових блоків співпадає з назвою окремих критеріїв, що утруднює в певній мірі аналіз результатів дослідження.

5. Позитивно оцінюючи організацію та результати експериментальної перевірки ефективності розробленої методичної системи формування продуктивно-творчої компетентності майбутніх інженерів-педагогів у процесі професійної підготовки, зауважимо, що спецкурс («Формування продуктивно-творчої компетентності майбутнього інженера-педагога» побудований на матеріалі курсу фізики. Вважаємо, що варто було або включити у спецкурс інші дисципліни, або ж вказати у назві “на матеріалі вивчення курсу фізики”.

Викладені зауваження та побажання не є концептуальними і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка є самостійним завершеним дослідженням, а її результати роблять вагомий внесок у теорію і практику професійної педагогіки. Наголошуємо, що дослідження відповідає вимогам пп. 9, 10, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. за № 567, а також паспорту спеціальності 13.00.04 та профілю спеціалізованої вченої ради, а Масич Віталій Васильович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук (спеціальність 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти).

Офіційний опонент:

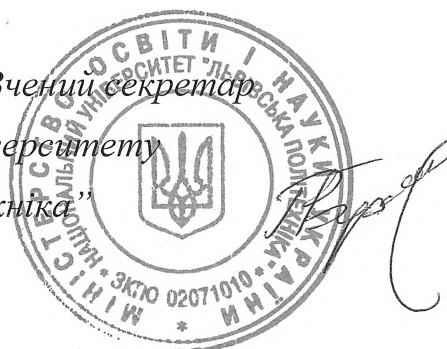
доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач кафедри педагогіки та
соціального управління Інституту
права та психології Національного
університету «Львівська політехніка»

Ю. М. Козловський

10 травня 2018 р.

Підпис засвідчую Вчений секретар
Національного університету
“Львівська політехніка”

Р.Б. Брилинський